

349

SETEMBRE
2015

CIUTATS I REFUGIATS: el missatge de Barcelona

Elena Sánchez Montijano, investigadora sènior, CIDOB

Eduard Soler i Lecha, investigador sènior i coordinador de recerca, CIDOB

Les imatges dels milers de refugiats, majoritàriament sirians i afganesos, travessant els Balcans per intentar arribar al cor d'Europa, han sacsejat consciències. També a ciutats com Barcelona, que estan relativament lluny de l'epicentre de la crisi però que volen i poden assumir un esforç de solidaritat en aquestes circumstàncies excepcionals. En aquests moments la immensa majoria dels grups polítics representats al ple municipal donen suport al fet que Barcelona esdevingui una ciutat d'acollida i contribueixi activament a articular una xarxa de ciutats-refugi. Qualsevol resposta ha de construir-se sobre la immediatesa de la crisi actual però també des de la constatació que és un fenomen de llarg recorregut. De refugiats en continuaran arribant i els que ja hi són no podran tornar als seus països a curt termini. Ara cal passar de les paraules a l'acció i fer-ho en quatre àmbits diferents.

Cal millorar la infraestructura d'acollida de la què disposa la ciutat de Barcelona, especialment en allò que es refereix a l'allotjament i el suport psicològic, jurídic i d'inserció sociolaboral. La manca de places és una prova flagrant de que Barcelona està infradotada, fins i tot si es compara amb altres grans ciutats espanyoles. A tot Catalunya n'hi ha menys de trenta, mentre que Madrid en disposa de 250 que, tot i així, s'han quedat molt curtes davant l'augment de sol·licituds dels darrers anys. En la resposta a aquesta emergència humanitària l'Ajuntament no estarà sol. Com està succeint en d'altres països (campanyes ciutadanes a **Islàndia** i **Alemanya** en són exemples clars), un nombre significatiu de **persones** s'estan oferint per proporcionar allotjament i suport als refugiats. A més, Barcelona compta amb un teixit associatiu que està disposat i mobilitzat per a ser la tercera pota en aquesta estratègia d'acollida. Un dels col·lectius que hauria de ser objecte d'atenció preferent si parlem del model de famílies d'acollida és el dels menors no-acompanyats i sense vincles familiars en territori europeu, un fenomen en auge els darrers mesos segons l'ONG **Save the Children**.

El segon passa per resoldre allò que es té més a prop. Tot i que les xifres no tenen res a veure amb les d'altres països europeus com Alemanya o Suècia, a Espanya també hi ha hagut un augment de sol·licituds d'asil, especialment sirians (més de 1.500 l'any anterior segons dades d'**Eurostat**) i alguns d'ells es troben en situacions molt precàries com els que s'acumulen al centre d'acollida de **Melilla** (segons ACNUR, més de 1000 sol·licitants fa uns mesos) i que han arribat a través de la

frontera terrestre amb el Marroc. Si Barcelona vol acollir refugiats sirians, no cal esperar que el Govern espanyol decideixi reubicar a la capital catalana una part dels refugiats que transiten pels Balcans cap a Hongria o els que diàriament arriben a les costes gregues i italianes. Pot començar amb aquells que ja es troben en territori espanyol.

El tercer és construir aliances municipals. Per una banda, cal articular un bloc de grans ciutats per a persuadir el Govern espanyol per tal que tingui una actitud més generosa en matèria de reubicació i reassentament i més diligent a l'hora de tramitar les sol·licituds d'asil (que en alguns casos poden tardar quatre anys a resoldre's). Per aconseguir que el Govern espanyol mogui fitxa, és essencial que aquesta aliança no es limiti al que ja s'anomena "les ciutats del canvi", és a dir, aquelles en què les candidatures ciutadanes i forces polítiques emergents han assolit responsabilitats de govern després de les eleccions del 24 de maig. D'altra banda, cal europeïtzar aquest moviment. La imatge i el prestigi de la ciutat de Barcelona pot obrir la porta a que d'altres grans ciutats europees sumin esforços per articular respostes dins dels seus països i també a escala europea. Es tractaria d'europeïtzar la idea de xarxa de ciutats-refugi i actuar com un lobby davant les institucions europees. Fins al punt que puguin fer de pinça a uns estats membres que, amb excepcions, continuen responenent de forma mesquina i defensiva. Idealment, alcaldes i alcaldesses europeus haurien de transmetre aquest missatge abans de la cimera d'estats prevista per el dia 14 de setembre.

El quart és treballar amb la resta d'administracions públiques. Els governs estatals són els únics que tenen la potestat per reconèixer l'estatut de refugiats als sol·licitants i els que, segons el programa de Dublín (qüestionat ara per la seva inoperativitat) tenen l'obligació de proporcionar els serveis d'acollida bàsics per a qualsevol sol·licitant. Si Barcelona, com a govern municipal i com a societat, pot posar a disposició una infraestructura d'acollida, haurà de treballar amb el Govern central per a reubicar aquells que ja es trobin en territori espanyol o europeu. També s'ha de treballar amb els governs autonòmics i amb les estructures supra-municipals, especialment quan es tracta de proporcionar serveis bàsics (educació, sanitat, orientació laboral). En aquesta línia, cal tenir en compte que la suma dels esforços d'acollida de moltes ciutats petites o fins i tot pobles en zones rurals pot tenir un impacte molt significatiu. A més, en aquests municipis petits sovint és més fàcil articular respostes col·lectives d'acollida i posar a disposició allotjaments que es troben en desús. Salvant totes les distàncies, podrien emular-se algunes de les iniciatives que en zones rurals envellides i despoblades es van dur a terme per atraure cap al seu municipi a famílies amb fills, tot oferint allotjament i feina. Però aquests municipis no ho poden fer sols, necessiten que les grans ciutats actuïn de germà gran i tirin del carro.

En el marc d'aquest treball "vertical" entre diferents nivells de govern, cal aprofitar les experiències adquirides en altres països, on la coordinació és la base per a l'eficàcia de les seves actuacions. Suècia o els Països Baixos són bons exemples de coordinació entre administracions públiques i àrees, segons indica l'informe de la xarxa europea **SHARE**. Aquests països compten amb una infraestructura i una trajectòria d'acollida molt més sòlida i de les quals es podrien i s'haurien d'importar bones pràctiques. En aquest camí, les institucions europees i molt especialment la Comissió seran un aliat natural per a qualsevol ciutat que vulgui compartir aquest esforç de solidaritat i vulgui treballar en xarxa amb d'altres ciutats europees. I caldrà assegurar-se que els nous fons que la Comissió posi a disposició dels estats per a fer front a aquesta crisi humanitària, siguin gestionats per aquells que s'encarreguen de proporcionar els serveis d'acollida.

Barcelona no és una ciutat europea qualsevol. No en va, la revista **Fortune** havia situat l'anterior alcalde com un dels cinquanta líders més influents del món. S'ha parlat abastament de la "marca Barcelona", tot i que no sempre favorablement.

Davant d'aquesta crisi humanitària, i amb l'empenta d'una societat commocionada i mobilitzada, Barcelona pot reiterar tres dels missatges que formen part del seu codi genètic. Primer, que és una ciutat oberta i solidària. Segon, que vol i pot influir a escala europea. I tercer, que té un compromís amb allò que succeeix als països veïns que va més enllà de discursos autocomplaents sobre la seva capitalitat euro-mediterrània.